

תוריד קוד ל 58/ב

מישיבת ועדת החוקה, חוק המשפט
שהתקיימה ביום ד, ח' באלול תשי"ג-19.9.53 בשעה 09.00.

הסתמון: ב. אזניה, ס"מ היו"ר

ע. איכילצ

ע. אסף

ד. בר-רב-האי

ט. בגין

י. הררי

ט. הלל

ז. ודהפטיג

ט. לורנס

ע. מימון

ט. סנה

י. קליבנוב

ח. רובין

י. שפירא

נעדרו: ט. ארט

ט. אונא

י. בדר

ב. חת

ת. טובי

י. כסה

ט. קסיס

ר. שרי

א. תבורי

סוזמנים: פ. רוזן - סד המספטים

ח. כהן - היועץ המשפטי

א. ידן - המסנה ליועץ המשפטי

ה' גלזנר - היועץ המשפטי למשרד הדתות.

סדר-היום: חוק ניסואין וגירושין (בתי-דין רבניים).

אני פותח את הישיבה.

היו"ר ב. אזניה:1. חוק ניסואין וגירושין (בתי-דין רבניים).

י. שפירא: הצעתי בישיבה הקודמת לנסח את הסעיף כך:
"עניני ניסואין וגירושין של יהודים בישראל
ייערכו על פי דין תורה ויהיו בשיפוטם הייחודי של בתי הדין הרבניים".

ט. בגין: אני מציע שנדון יחד על סעיפים 1 ו-3 של הצעת
החוק הסונחת לפנינו.

אני מציע לנסח את סעיף 1 כך: "בישראל ניסואין
של יהודים ייערכו על פי דין תורה .

אני מציע לסעיף 3 יהיה סעיף 2 וינוסח כך:
"ניסואין של יהודים אזרחי המדינה ותושביה לא ייפקעו אלא בגט פיטורין
על-פי דין תורה". לא הייתי מציע להכניס בסעיף אחד את הניסואין ואת
הגירושין. טוב לטפל בענין זה בסעיפים נפרדים. הוא הדין ביחס
לשיפוט הרבני. היות ויסונם עוד ענינים הנתונים לשיפוט הרבני, טוב
להסביר את הבעיה הזאת לסעיף כולל ולא להיזקק לחזרה בסעיפים אחרים
על מנת ליתן הבהרה לשיפוט הייחודי של בתי הדין הרבניים.

ר.ל.

מעדת החוקה, חוק וטסט
19.8.53

חוק ניסואין וגירוסין (בתי-דין רבניים).

פ. בגין: הצעתי באה לא רק כדי למנוע את הפגיעה בטעם הטוב שיש במלים "יהודים בישראל", אלא חסובה גם ההדגשה. על-פי הנוסח המוצע על-ידי ההדגשה היא על הטקום והוא הקובע: בישראל.

הסינוני הסני שהצעתי הוא סהותי מאוד. אינני רוצה שבאשר לגירוסין נלך בדרך בה אנחנו הולכים באשר לניסואין. לעומת זאת אני מציע כי השיפוט הרבני על גירוסין יחול על יהודים ובלבד שיהיו אזרחי הפדינה ותושביה. לאשר, אם יהודים יבואו הנה פחו ל וירצו להתגרס, יצטרכו לנסוע לביתם כדי לעשות זאת. אם לא תוכנס ההגבלה הזאת, אנחנו עלולים לעמוד בפני סיכסוכים הנוגעים למפט הבינלאומי הפרטי, אשר אין בהם צורך. יתכן שהגירוסין שיעשו פה בצורה זו לא יוכרו על-ידי הארצות שהן באו האבטים מוצים להתגרס, וייתכן גם שבני הזוג הטגורטים, אם יתחתנו בסניה, ייאסמו בניגסיה על פי חוקי הארץ ספנה באו.

ח. רובין:

אני מציע כי סעיף 1 ינוסח כך: "א) ניסואין של יהודים בישראל ייערכו על פי הטסט האיטי של הצדדים, ואם לבעל ולאשה ספסט איטי סונה, על פי הטסט האיטי של האשה, כתנאי טדיני החליצה ודיני סניעות כהן לסאת גרוסה לא יחולו". (ב) ניסואין או גירוסין של יהודים בישראל שנערכו בחוץ-לארץ והם בעלי תוקף לפי חוקי טקום עריכתם, תקפם יוכר בישראל".

יסנכ דברים סהרוב לא יקבל אותם, ואותם לא הצעתי. הצעתי הצעות כאלה אשר לפי הבנתי הפוליטית הרוב יכול לקבלן.

אני רוצה סתהיה בחוק זה הכרזה ברורה כי ניסואין וגירוסין של יהודים הנסצאים היום בארץ ואשר ניסאו או נתגרסו בחו ל, סניסואיתם או גירוסיתם היו בעלי תוקף בחוץ-לארץ, יוכרו גם פה. אינני רואה כל סיבה שלא לקבל את ההצעה הזאת.

יסנכ בארץ קסיים בקטר עם דיני חליצה ודיני סניעות כהן לסאת גרוסה. אינני מציע לבטלם. אני מציע לכתוב שהם לא יחולו. לדעתי, הוועדה יכולה לקבל זאת. אני מציע זאת סתוך ידיעת סורה של טקרים הגורטים לסבל רב.

ד. בר-רב-האי:

אני בעד ספירת סכס הניסואין הסטורתי וכן סכס סתן הגט הסטורתי. סתוך כך הייתי סקבל את הסעיף הרגסון האומר כי ניסואין וגירוסין של יהודים בישראל ייערכו על-פי דין תורה. אבל הייתי ססטיט את החלק האומר: "יהיו בשיפוט ייחודי של בתי-הדין הרבניים", שבהצעת חבר הכנסת ספירא.

הקוסי סבחוק זה הוא בכך הוא דן לא על כל האזרחים אלא על חלק שלהם, על בני עשה סטוייטת. הייתי מציע כי כבר בסט החוק יהיה סובן כי החוק הזה מינו חל על כל אלה סבתי-הדין הרבניים מינם חלים עליהם.

גם אני מציע שיהיה ברור בלי כל ספק כי כל ניסואין שנעשו בארץ עד היום הם בעלי תוקף, שלא יהיו ספיקות בענין זה.

כסכותכים "ניסואין וגירוסין של יהודים", יש צורך להבדיל בין יהודי ויהודיה. בעיה זו עלולה להתעורר בטקרים סעטיים, ואני ססכיה סאין זה רצוי, אבל אין ספלט סזה וצריך לענות על הבעיה. צריך לכתוב: "ניסואין וגירוסין בין יהודי ויהודיה" וכן "הוגסה תביעה לגירוסין סבן זוג יהודי לבת-זוג יהודיה" וכן "הגיטה יהודיה תביעת סזונות" וכד'. כלומר, סהדינים האלה יחולו רק בטקרה ססני הצדדים סייכים לעדה היהודית. יש הכרח להסאיר פתח לפקרה של ניסואי תערובת. אי-אפשר להכריח זוג של לא יהודים להיספט בבעיית סזונות, לסטל, דוקא בפני בית-דין רבני.

אם לא להרחיב את הדיבור על כל היסודות הרעועים של החוק הזה, אפשר להסתפק בסלושה התיקונים האלה, סאני רואה אותם כהכרחיים.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.8.63

חוק ניסואין וגירושין (בתי-דין רבניים).

ע. אס"ף: אחרי הערתו של חבר הכנסת בר-רב-האי נשאר לי מעט להוסיף.

אני תוסף בדעתו של חבר הכנסת רובין, האומר כי צריך שיהיה ברור שכשרות ניסואין שנעשו בכל מקום אינה יכולה להתערער על-ידי חוק זה. דבר זה צריך להיות מובטח בחוק החדש.

ט. הלל: בסעיף 2 אני מציע כי גם התעוררה שאלה בדבר כשרות ניסואין, התביעה תבורר בבית דין אזרחי. גם בית-הדין האזרחי יטבח כי יש לערוך ניסואין מחדש, אינני מתנגד לכך שהניסואין תמלה ייערכו על-ידי בית-דין רבני. אבל לא יתכן שבית-דין רבני יהיה גם התובע וגם המוציא-למועל.

ט. בגין: הבעיה הזאת מתעוררת בגב דיון בתביעה אחרת, וגם צריך להעביר את שאלת כשרות הניסואין לבית-דין רבני להחלטה.

ט. הלל: לא תמיד זוהי הבעיה. הבאתי בישיבה הקודמת את המשטרות שבית-דין בישראל יטיל ספק בכשרות ניסואין שנעשו על-ידי בית-דין רבני בארץ אחרת, או בכשרות ניסואין של העדה הקראית וכד'. בית-הדין הרבני מופיע במקרים אלה כתובע והוא איננו יכול להיות גם הט פט. הערעור צריך להידון בפני בית-דין אזרחי.

ט. לורנס: לטעם החוק: לדעתי צריך לקרוא לחוק "חוק שיפוט בתי-דין רבניים" ולא להזכיר זאת בסוגריים. אין סדובר בחוק על ניסואין וגירושין בלבד. החוק כולל גם דברים אחרים. אני מציע זאת גם מטעם שערך עליו חבר הכנסת בר-רב-האי, כי גם זה חוק ניסואין וגירושין, הוא צריך לחול על כל אזרחי ותושבי הארץ, אך גם החוק הוא חוק שיפוט בתי-הדין הרבני, ברור כי הוא חל רק על אלה שבתי-הדין הרבניים חלים עליהם. יתכן שיש רצון שלא להבליט את הטעם הזה. אני דוק רוצה בהבלטתו. גם אם מישהו מתגאה בכך שבדרך כלל, פרט למשפט האישי, אין הטופסטים דנים לפי המשפט העברי, על כל פנים יש לתת מקום ופעול למשפט העברי ומותר לנו להביא חוק שיפוט בתי-דין רבניים ולא לכנותו בשמות אחרים.

בסעיף 1 אני מציע להטשים את המלה "בשרטל". אין פירוש הדבר שאני מציע כי החוק יחול על כל העולל. כל חוק שמבחוץ מחוקקית חל רק על ישראל. אין לנו רשות לחוקק חוקים החלים על אנשי מדינות אחרות. המלה הזאת אינה רק מיותרת. לפי ניסוח זה יוצא שאזרחי ישראל הרוצים לעקוף את החוק ויש להם הכסף הדרוש לכך יוכלו לצאת לחו"ל ולערוך את ניסואיהם שלא בהתאם לחוקי מדינת ישראל. הדבר הזה בלתי מוצדק ובלתי הגיוני.

לסעיף 2. לטעם המשטרות הייתי מציע לכתוב: "לבתי-דין רבניים יהיה שיפוט ייחודי בכל ענין הכרוך בניסואין של יהודים". (י. שפירא: מה בנוגע לרבניים שאינם מודים במשכונתה של הרבנות הראשית? המה לדעתך גם להם יש סמכות?) אין סדובר כאן על הרבנות הראשית אלא על בתי-דין רבניים. יתכן שיהיה צורך להגדיר בחוק מהי סמכות בתי-הדין הרבניים.

מדברי ההסבר לחוק ברור כי גם התעוררה שאלה בדבר כשרות ניסואין בבית-המשפט ובבתי-הדין האזרחיים, הקביעה בדבר תיעשה על-ידי בתי-הדין הרבניים, והדבר ייעשה על-ידי שמילתו שתובא בפניהם. הייתי מוסיף את הדבר הזה בסעיף לחוק.

גם בסעיף 2 אני מציע לפחוק את המלה "בישראל".

רל.

ועדת החוקה, חוק ניסוח
19.8.53

חוק ניסוחין וגירוסין (בתי-דין רבניים).

ט. לורנט: להערתו של חבר הכנסת בגין: אין מנחנו צריכים לדנוג לבעיית המיירי. זה במלך מרעה תייריט, הם יצטרכו להתמיד עם עצמם לחוקי המדינה.

אני מוסך בהערתו של חבר הכנסת בר-רב-הטי. גם אין מנחנו רוצים לטכך את הענין, אין מנחנו יכולים לדבר רק על העמיד. עלינו למצוא נושא הסוחר כי כל ניסוחין וגירוסין נעשים רק על-פי דין תורה.

לשאלת ניסוחי התערובת. בר-רב-הטי חושב כי את אחד הצדדים אינו יהודי, מילוטטר להכריח את הצד השני להיטפט בפני בית-דין רבני. אבל מכיון שצד אחד הוא יהודי, עלולה להתעורר שאלה הלכתית. בית-הדין מוכרח לברר את בן-הזוג או בת-הזוג אינם קטורים לפי הדין. בית-הדין יכול גם להפריד ביניהם. אם יש צד אחד יהודי, אין מפשרות להעביר את הדבר הזה לבית-דין מזרחי וצריך לבררו בבית-דין רבני. (ד. בר-רב-הטי: האם בית-הדין הרבני אינו יכול להחליט במקרה שצד אחד אינו יהודי, כי אין מגיעים מזונות?) עד כמה שאני יודע, בית-דין רבני יכול לקבוע הלכות גם אם אחד הצדדים אינו יהודי, וכבר היו בעיות כאלה בפני בתי-דין והן נפתרו ללא קשיים. אני יודע כי היו תקדימים כאלה.

הערה נחרונה לחבר הכנסת הלל, הטוען כי בית-דין אינו יכול להיות גם התובע וגם הפוסק. בית-דין אף פעם אינו התובע. זה ענין של בירור. כלתי מטורי שבית-דין מזרחי יפסוק במקרה שמתעוררת שאלה במטר לכסרות הניסוחין. בית-דין מזרחי אינו טכיר כלל את החוסר הזה.

ז. ורהפטיג:

קודם כל צריך שיהיה ברור לנו מה הוא הענין של דיני ניסוחין. צריך שיהיה ברור לנו כי הסדור בקודקס קיים ולא בדבר מנחנו הולכים לעשותו. כן צריך להיות ברור כי אין לדבר על שינוי בקודקס הקיים הזה. זהו קודקס שלם הטחייב, הנקרא "דין תורה" או "סולחן ערוך" או איך שלא נקרא לו. אך אין פה הטקסט להתוכח עליו. מי שענין החליצה הוא הקובע בטבילו, יכול להסיק מכך מסקנות ולהתנגד למסירת הטיפוס הזה לבתי-הדין הרבניים. אבל לא יתכן להסכים לכך, כחבר הכנסת דובין, בתנאי שיבטלו דיני החליצה ודיני טביעות כהן לשאת גרושה. אין כאן סקוט לתבטיב. תזקון אינו ניתן; זה רק איבוד זמן. זהו הדין הדתי והוא קיים. יתכן שבאותו דין דתי ישנם כללים איך לפרשו, אבל הדבר אינו נתון בידינו. אם הגב' סיטון סבורה שהיא יודעת איך לפרשו, תלך לרבניים ותדון אתם על כך. לא פה הטקסט לכך. יש לקבל זאת כמקסיומה. זהו הדין. החלק הדתי ביטוב יכול להגיד: הדין הזה מחייב כל יהודי. החלק המבטי דתי ביטוב יכול להגיד: דוקטטטי שזה דין דתי, אין מנחנו רוצים בו. ויכול להיות חלק סיגיד: יש בדין הזה דברים שנראים לי, ויש - שאינם נראים לי, אבל אני סובר כי מבחינת האינטרסים הכלליים של המדינה יש להסכים לכבנה הזה. הדבר העוסק לפנינו עכשיו היא הטכטה כי בטטח זה יתקבל הדין הדתי. אבל אין כאן סקוט לדיון על שינויים.

מכאן נובעת מסקנה שניה: ברור כי החוק

המטריאלי בעניני ניסוחין וגירוסין אינו נוגע לסולחן הזה. אוסר רק כמה פלים על החוק המטריאלי. בסעיפים 1 ו-2 נאטר "על-פי דין תורה". זה כמילוי ניסוח של החוק המטריאלי. כשהמבטחיה הכניסו זאת, התעורר ויכוח. אמרנו כי ניסוח זה עשוי לערפל את הפוטט של דין תורה ויכולים להיות לו פירושים שונים. היתה לנו תקופה של צדוקים, אשר פרטו את התורה נחרת. היתה לנו גם תקופה של קרטיים, אשר פרטו את כיו לנו ברור טדין תורה הוא כפי שהמקורות הדתיים מפרטים אותו, והוא כולל את ה"טטלות ותטונות" המחרונות ואת כל פסקי-הדין של בתי-הדין הרבניים עד היום. מכאן שהעיקר בחוק הזה הוא: סיהו בעל החוק. והיות והחוק המטריאלי אינו בידינו וגם פירושו אינו בידינו, לכן החוק הזה אינו חוק מטריאלי אלא חוק פרוצדוראלי. מכאן גם טטו: "חוק ניסוחין וגירוסין (טיפוט בתי-דין רבניים)". מכאן שהסעיף הראשון והעיקרי בחוק צריך להיות הסעיף האוסר כי ניסוחין וגירוסין של יהודים ביטראל סייכיה לבתי-דין רבניים.

על-ידי הכנסת התיקון הג' ל מפטר יהיה לפתור את הבעיה אשר במעיף 2, כנוגע לתקדימי המתעוררת כאלה בדבר

חוק ניסואין וגירושין (כתי-דין ר בנייה).

ז. ורהפטיג:

כסרות ניסואין. הנוסח של סעיף 2 היה הכרחי בגלל ניסוח הצעת החוק על-ידי המשלה בצורה זו. אם נשנה את הנוסח, אפשר יהיה לשנות גם את סעיף 2. אם מתחילה את הצעת החוק בכך שניסואין של יהודים ייערכו על פי דין תורה, יש צורך להוסיף את סעיף 2. לפי סעיף זה יתכן כי יקופו קראים וכיתות אחרות ויקיטו בתי-דין מטלה. לעומת זאת, אם נתחיל את החוק בסעיף המוסר: "עניני ניסואין וגירושין של יהודים בישראל יהיו בסיפוטם הייחודי של בתי הדין הרבניים, אפשר יהיה לפנוע את הניסוח של סעיף 2, הסעורר ספיקות. אז אפשר יהיה לכתוב אחרי הסעיף שהצעתי את מה שכתוב בסעיף 1 שהצעת החוק.

לחבר הכנסת בר-רבני האני: ברור כי גם

ניסואי תערובת שייכים לבתי-דין ר בנייה. בתי-הדין הרבניים דנים בעניניה אלה גם כיום. אם אחד הצדדים הוא יהודי, מטילא דנים בתי-הדין עם הניסואין קיימים או אינם קיימים. (ד. בר-רבני האני: כלומר, בתי-הדין הרבניים יכולים במקרים אלה לסלול סן המטה כל זכות!) המטלה היא אם רוצים להכניס לחוק את האפשרות של ניסואי תערובת, ואז יש טעם לכתוב בידי מי יהיה הסיפוט במקרים אלה. אבל אין לנו חוק בענין ניסואי תערובת. ישנה רק התוצאה של ניסואין שנעשו שלא כדין, ואת זאת אפשר למסור לבתי-דין. אלא מה, שבית-הדין יגיד כי אינו מכיר בניסואין האלה, ואז תתעורר המטלה של התוצאות האזרחיות הנובעות מכך. אפשר לפנות בענין זה לבית-המשפט, אבל אז אין זו מטלה של ניסואין.

יסלח לי חבר הכנסת ספירא. הוא שאל

שאלה את חבר הכנסת לורנס, ואינני חושב שאנחנו סעונינים בריבוי מחלוקת. אינני יודע מה יהיה סחר-סחרתיים, אבל היום לאוטרנו בתי-הדין הרבניים מכרים בסדינה על-ידי הסדינה ועל-ידי כל היהודים הדתיים. אין בתי-דין רבניים שונים. אולי אחד הסניעים לכך שכה עטלנו על ההפרדה בין דינות ורבנות היה הניסוק הזה, כי סן הרגע שדיינים עוסקים רק בסיפוט, אינה מתעוררת כל שאלה. המחלוקת מתעוררת כאשר הרב הוא גם דיין ומטפל גם בבעיות ציבוריות. היום בתי-הדין הרבניים טוכרים, ידוע מי הם, והחוק כבר הכיר בהם. כאשר יוצע חוק סינוי דיינים, אפשר יהיה להתוכח על שאלה זו.

ניסואין וגירושין אינם רק טכס.

המלה "ייערכו" טכוונת לסכס בלבד. לכן אי-אפשר להתחיל את החוק מדבר זה. אם יתקבל התיקון שהצעתי, אפשר יהיה להסמיט את סעיף 2.

אני מסכים עם חבר הכנסת לורנס שהמלה

"בישראל" מיותרת. כל חוק פועל בגבולות המדינה בלבד, ואין צורך לציין את הדבר אלא במקרה מיוחד שבו רוצים שהחוק יחייב גם מחוץ-לארץ. אבל אם נכתוב כפי שהציע חבר הכנסת בגין: "ניסואין של יהודים אזרחי המדינה ותושביה", כי אז יחייב החוק גם את האזרחים הנמצאים בחו"ל. אם שתכוונים להרחבה - צריך לכתוב זאת. אבל אם שתכוונים לצימצום - אין צורך לכתוב זאת.

שאלת כסרותם של:

ניסואים שנעשו בחוץ-לארץ מתעוררת רק כשאחד סבני-הזוג סת או כסבני-הזוג רוצים להתגרס. הבעיה בדונה בסעיף 2, וכאמור, אם ננסח את הסעיף הרטאון כפי שהצעתי, אפשר יהיה להתגבר על הקושי שבסעיף 2.

פ. סנה:

אני סירון בוועדה הזאת, אבל נדמה לי כי הדיון כאן איננו לענין. אני סבין שאפשר לסלול את הדיון הזה מיסודו. אבל אם סתייצבים על הבסיס הזה לפיו מטילה המדינה חובה על האזרחים היהודים לקבל את הדין הדתי בעניני ניסואין וגירושין, אי-אפשר להיכנס לפרטי החוק הדתי, כי הוועדה הזאת אינה מוסמכת לשנותו. חבר הכנסת רובין הציע להוציא את ענין דיני החליצה ופניעות כהן לשאת גרושה. מי שמקבל את דיני המישות של דת ישראל, טוכרח לקבל גם זאת. אינני חושב שיהיה מישהו שידחה את דיני דת ישראל בגלל הפרט הזה. אינני בענין זה הם ענין

ועלת החוקה, חוק מס' 19.0.53

ר.ל.

חוק ניסוחין וגירושין (בתי-דין רבניים).

ס. סנה:

טעין זה טעטי. מני גמ מתנגד לזה באופן עקרוני. מנחנו יכולים לעמוד רק על יסוד חופש המצפון, למחר, אם ישנה מזרחית המקבילה עליהם את כל הדין של תורת משה וישראל, אין לנו רשות לקבל חוק המבטל את אחד הדינים האלה, כי הרי זה כמילוי הכנסת רוצה לשנות את לעשות ריפורמה בדת, ולזאת מני מתנגד בכל תוקף. היהודים הדתיים רשמיים לחיות לפי כל הדינים הדתיים. אם בתוך הפרסדות הדתיים מגיע סנהדרין או כינוס רבנים לטינוניים מסויימים - זה ענינה. אבל אין הפרדה רשמית להיכנס לתוך ריפורמות כאלה.

לכן עומדת לפנינו שאלה אחת: האם מטילים או אין מטילים על כל היהודים לקבל את דין-התורה בעניני ניסוחין וגירושין.

מני מציע לנסח את סעיף 1 כך: "ניסוחין וגירושין של יהודים תושבי ישראל ייערכו על-פי מסמט מיטי מזרחי, אלא אם כן מני הצדדים הצהירו בכתב כי ברצונם לערוך ניסוחיהם או גירושיהם על-פי דין דתי".

מני מציע להוסיף לחוק סעיף פירושים שבו יהיה כתוב: "יהודים דתיים לצורך חוק זה פירושו יהודים תושבי ישראל אשר הצהירו בכתב ברצונם לערוך ניסוחיהם או גירושיהם על פי דין דתי". לאחר זאת מני מציע שבכל מקום שכתוב בחוק זה "יהודים" יהיה כתוב "יהודים דתיים".

אם הביטוי "מסמט מיטי מזרחי" אינו ברור, צריך יהא להכניס פירושו גם למסמט הזה, המוסר שיהיה זה החוק המזרחי שיקבע על-ידי הכנסת.

פ. רגז:

כל עוד לא חוקק חוק סקולמרי, האם לא יוכלו יהודים שמינה דתיים להיבטט?

ס. סנה:

זוה רק נובע מצריך לחוקק אותו במהרה. אפשר להכניס סעיף המורה כי ניסוחין ומזרחיים פירושו את מני הצדדים ברשמיים במסמט הרישום ופודיעים כי הם נסוחיים. עליכם להבין כי מאחר שהממשלה לא נאלה יזמה לחוקק חוק כזה, אין לי דרך אחרת אלא להביע את המנגדותי לחוק הזה בדרך זו. מני יודע את כל הבעיות הכרוכות בכך. לו היתה הצעתי זו מתקבלת, היתה הכנסת עומדת במני בעיה מסובכת. מאחר מדבר זה לא יתקבל, זוהי רק צורה של ביטוי להתנגדותי לחוק הזה.

י. שפירא:

מני מברך את הטירון בהופעתו כאן, לא רק מפני הביטום אלא מפני מדבריו הכניסו הרבה בהירות בויכוח הזה. מנחנו דנים בקריאה טובה. העיקרון שבחוק זה נתקבל בקריאה ראשונה, ולפניו חובה על כל היהודים היושבים בישראל לערוך את ניסוחיהם וגירושיהם על פי דין התורה. מני מבין את הצורך להציע הצעות אחרות, כפי שעשה חבר הכנסת סנה בהציעו ניסוחין וגירושין מזרחיים, על-מנת להבליט את עמדתו ולהגן עליה בקריאה שנייה. אבל אין צריך להכביד על הבירור כאן. צריך לקבל את העיקרון ולנהל את הויכוח לאורו.

אין מדובר לי מדוע אם מקבלים את העיקרון של ניסוחין וגירושין מזרחיים, צריך להגיד כי מי שרוצה ללכת בדרכי הדת, יכול לעשות זאת. לו היינו מקבלים את העיקרון שנותר כי יהיו ניסוחין וגירושין מזרחיים, היתה המדינה צריכה להסיל חובה על כולם להירטט בניסוחין וגירושין מזרחיים - כיצד לכפות זאת במקרים מסויימים מינני יודע - ולהטמיר מקום לכך מאי שרוצה ייבטט גם מצל הרב. אבל אין מנחנו עומדים על בסיס ההצעה הזאת, לכן אין צורך להתווכח על כך.

מני מקבל גם את הדעה שגם מקבלים את העיקרון הזה, אין הגיון ואין טעם לעסוק ברפורמה בחוק הדתי, כסו, לפסל, ביטול חוקי האליצה. אם אתה מוסר כי יהודי ויהודיה הרבניים להיבטט צריכים לעשות זאת מצל הרבניים, ואתה מוסר כי דיני אליצה לא יחולו, אתה מחייב את הרבנים לערוך ניסוחין וגירושין של יהודי ויזק ונאשה החייבת

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.8.53
חוק ביטואין וגירושין (בתי-דין הרבניים).

י. ספירט:

בחליצה, שום רב לא יעשה זאת, ושום כנסת שהיא בעד חופש מצפון לא תכריח רב לעשות משהו שעוטר בניגוד לדת. דבר זה לא יתכן. אפשר לקחת מהרבנים את הסמכות בעניינים הטלה, אבל לא יתכן לתת להם בתנאי שיעשו כפי שאומרים להם לעשות.

אם אנחנו עומדים על הבסיס של הצעת החוק הזאת, עלינו לדעת מה אנחנו רוצים. הויכוח הזה סובל לא רק סכך שיטת לו אופי של סימפוזיון, אלא גם מענייניה של פרסטיג'ה. פה אני מפנה את דברי לחבר הכנסת בר-רב-האלי. אנחנו רוצים כי כל יהודי ויהודיה תושבי הארץ הרוצים להינשא ולהתגרש, יעשו זאת על פי דין תורה ואצל הרבנים. בקשר עם זה אנחנו נותנים סמכות מלטה לרבנים. אם יהודי ויהודיה התחתנו בחוץ-לארץ והתגרשו באופן אזרחי, ולאחר זאת באו ארצה והאסה רוצה להינשא, כולם פטטיכים לכך שהרבנים יערכו את הנישואין. אבל השאלה אם האשה פנויה או עדין נשואה לבעלה הראשון - עליה צריך להחליט בית-הדין הרבני, מפני שהוא צריך להיות מטובע כי לפי דת ישראל הוא יכול לערוך את הנישואין. גם אם כל בתי-המספט המחוזיים יגידו כי אותה אשה פנויה, לא יתכן לחייב את בית-הדין הרבני לקבל זאת. (ד. בר-רב-האלי: ומה במקרה כזה הבעל נמצא בחוץ-לארץ - אין מוצא?) אינני מדבר על סבטימנטים אלא על המצב הטפטי. נורמה היא תמיד דבר הכרוך באפשרויות של אי-צדק.

מצד שני אני אומר לחבר הכנסת ורהפטיג: לא יתכן ולגברי לא בחוץ כי בתי-הדין הרבניים יקבעו את גירושין שנעשו ברופניה היו כדת וכדין. יהודי התחתן עם בחורה ברופניה לפי החוק האזרחי של אותו מקום. בין אם הרבנים מכירים או אינם מכירים בנישואין אלה, ברור לגברי שלצרכי ביטואין מחדש זקוק הזוג הזה לבטא. אבל אם לא לצורך זה, אין כל צורך לברר מבחינה דתית את השאלה אם קיימים או אינם קיימים בנישואין ביניהם. אם מתעוררת שאלה אם האשה היא אשתו של אדם פטויימת לצורך נישואין מס ההכנסה, פיצויים, ירושה וכדומה, ברור כי בכל השאלות האלו ענייני הדת וסמכות הרבנים אינם תובעים, גם מנקודת-ההשקפה של הדת, שהם ייחתכו על-פי דין תורה. אין בכך צורך.

ברור כי אם עומדים על בסיס זה, הרי ביטואין וגירושין בעתיד צריכים להיות בידי בתי-הדין הרבניים. מאידך גיסא אינני מעלה על דעתי כי יש צורך ותועלת שהענין האזרחי הכרוך בדבר יהיה נתון גם הוא בסמכותם של בתי-הדין הרבניים. (ח. רובין: מהי תשובתך לסקרה של ניימאין וגירושין שנעשו בחוץ-לארץ?) אם השאלה הזאת מתעוררת בטור למעמד האישי, יקבעו את הדבר בתי-הדין הרבניים ולא בתי המספט האזרחיים. (פ. בגין: ומה במקרה שבמספט אזרחי מגב דיון בענין אזרחי התעוררה בעיית הביטואין עצמה, שההכרעה בה עשויה להשפיע על פסק-הדין במספט אזרחי ובענין אזרחי? כי יכריע בבעיה?) בית-המספט האזרחי. (ח. רובין: התוצאה יכולה להיות שבאותו מקרה יהיו בני-הזוג נשואים לפי פסק-דין של בית-המספט האזרחי, ולא נשואים לפי פסק-דין של בית-הדין הרבני). יכול להיות מקרה שבו יגיד בית-הדין הדתי שבני-הזוג זרים אינם לרעהו, ומילו בית-הדין האזרחי יקבע כי לצרכי החוק האזרחי הם נחשבים לנשואים.

אינני מפיע לקבוע הסדר לביטואין תערוכת של יהודי עם לא יהודים אני גם נגד זה שהכדינה תפול בבעיה הזאת. בכל זאת ישנה סקרה של נישואין לא יתכן כי במקרה של נישואין כאלה יישארו כל הדברים האזרחיים ללא הסדר. אבל אם אומרים כי בשאלות האזרחיות פוננים לבית-המספט האזרחי גם כשהן מתעוררת בין יהודים ללא יהודים, הרי שיטת יוריסדיקציה כוללת על כל אזרחי אצ המדינה, ואינה מתעוררת בעיה.

אני חושב שהצורה הזאת צריכה לספק גם את מנטי הדת, אם אינם רוצים לסבך את הענין רק לצרכי פרסטיג'ה.

חוק ניסוחיין וגירוסיין (בתי-דין הרבניים)

י. טפירה:

לדעתי החוק הזה צריך להיח מ טריטוריאלי, ולא מפני דמיונו של חבר הכנסת לורנס סטט. ביתן פריבילגיה לעטיריט טיוכלו לנטוע לחוץ-לארץ. עובדה היא שהרבה יהודים תושבי הארץ, בעיקר צעירים, הנמצאים בחוץ-לארץ, גישטמיט טט, ולא יתכן שתהיה בעניין זה אנדאלטורטיה. גם אין מבחנה רוציה שיחיו לבו טני טובי יהודים, יהודי טהוט תושב הארץ לפי חוק הטבות, ויהודי טהוט תושב הארץ ונטע לחוץ-לארץ. לכן אינני יכול להסכים כי מט טני יהודים התחברו בצרפת ומח"כ בטו הנה, זה בסדר, אבל מט טני יהודים יטרטליים שהיו בצרפת התחברו טט, אין זה בסדר. טני טציע טלט לטבן מט העניין ולא לגרוה לבזיונות. טסטיק טט טבטנו טטיליט מט הטכות הזוט ומט החוקים הטלה בתוך הטרינה. מט יחטיר חבר הכנסת לורנס לגבי הצעה שהביט לבו טר הדמות.

ח. כהן:

טני רוצה לנטוט לסכמ בק מט הדיון טהיה כטן.

טפחתי לטטוע טפי חבר הכנסת ורהפטיג טהוט טוכן לווטר על טעיף 2 טבהצעת הטטילה, ובלבד טבטור טעיף 1 בחוק יבוט העניין של טיפוט ייחודי לבתי-הדין הרבניים בעניני גירוסיין וגירוסיין. טני טסכים עם חבר הכנסת בגין שלפי הגיון הדברים טכוון היה להקדיח מט עריכת הניסוחיין לקביעת הטיפוט בעניני גירוסיין. וטני צריך להודות כי לט ירדתי לטוף הוטקתו של חבר הכנסת ורהפטיג. אבל מט זהו הטחיר טצריך לטלה בעד טחיקת טעיף 2, הייתי טציע לוועדה לטלה זוטו. (ט. בגין: טה טחבר הכנסת ורהפטיג טציע לכתוב בטעיף 1, כתוב כבר ב"דבר הטלך בטועצתו"). בענין זה טועה חבר הכנסת בגין. יט טה טינוויים טרחי י-לכת לגבי "דבר הטלך בטועצתו". לפי "דבר הטלך בטועצתו" יט לבתי-הדין הרבניים טיפוט ייחודי לט רק בעניני טימות מלט גם בענינים אחרים. איתה לבו טוונה להוציח מט עניני טיטור צוואות והקדטות טכטן, והטטילה עוסדת על הצעתו בענין זה. היט אינה רוצה כי לבתי-הדין הרבניים יהיה טיפוט ייחודי בענינים מלה בעתיד. טני טציע, טיפוט, לוועדה לקבל מט הצעת חבר הכנסת ורהפטיג בנוגע לטעיף 1 ולטחוק מט טעיף 2.

הטטילה החליטה להציע מט טעיף 2

זה טטני טעפטים: הטעם האחד, אטו הטביר חבר הכנסת ורהפטיג, טפני טעל-פי דין תורה יכול מרם לפגוט מטה בטוק, לתת לה טווה פרוטה בנוכחות טני עדים ולהגיד לה "הרי מט טקודטת" ולטעון שהיט מטטו. ולא זמח היתה טוונת החוק. בט טעיף 2 לקבוע כי בתי-הדין הרבניים מט הקובעים מתי הניסוחיין כטריח זמתי - אינה כטריח. לטטילה היה טעם טני בהציעה מט הטעיף הזה: מט נותנים לבתי-הטטפט האזרחיים לקבוע לטרות אזרחיות מט גירוסיין כטריח או לאו, כי אז אין לטנוע מט התוצאה טמות גירוסיין יכולים להיות כטריח על-פי פסק-דין של בית-הטטפט האזרחי, ובטליח על-פי פסק-דין של בית-הדין הדתי. מט זמח רצינו לטנוע, לטען בטחון הטטפט, ובטחון הטטפט, לאו טילתא זוטרתא, הוט כטעט חטוב כמו מחידות הטפלתא בטדינה. מולט לאחר טטעתי מט הויכווחים בטטלה זו, טני חוטב טבכל זמח בטכוט מט הרע בטיעוטו מט בטחק מט טעיף 2 ונטק על עצטנו מט הטיכוון טבקביעת טטקות טוונת על-ידי בתי-הטטפט הטוניים. הטטלה לט תטעורר כטטר בתי-הטטפט האזרחיים יטטרכו לקבוע מט כטרות הניסוחיין על-פי הטטפט הרבני. אז אין לי טוט חטט טיכולה להיות תוצאה טונה בקביעתו של בית-הטטפט האזרחי טקביעתו של בית-הדין הדתי. הטטלה טתעוררת רק לגבי טטפט אישי טאיננו עברי.

טני בט לטטלות הטטפט הבינלטופי. הטטלה

טל תחיקה טריטוריאליח או אקט-טריטוריאליח אינה טתעוררת כטן. טתעוררת רק טטלה של תחולת כללי הטטפט הבינלטופי הפרטי. הצעת הטטילה היט כי כללי הטטפט הבינלטופי הפרטי לט יטפגעו כל עיקר על-ידי החוק הזה. כל מה טהטטפט הבינלטופי קובע לגבי טעטים טבעטו בחוץ-לארץ, מט הט כטריח או פטוליס בחוץ-לארץ, ייטטר גם להבט ללט טינוי. חוק זה הוט טריטוריאלי בטובן זה טחין הוט קובע מלט מט טורת ביצוע גירוסיין וגירוסיין כטהט נערכים בתוך הטרינה. לכן בטח הטלה "יטרטל", וטני טסכים טהמוצאה היתה זוטח גם בלי טלה זו. בכל זמח אינני טצטרף לטציעיט לחוק זוטח. מט בכל זמח יט רכוון לטחוק זוטח, כי אז טני טצטרף להטענו של חבר הכנסת רוביין, להוטיף טעיף. הטוטור כי כללי החוק הבינלטופי הפרטי אינה נפגעים. טה מט כלליח טלה? כל עוד הכנסת לט תחוקן חוק טטלה בענין זה, חליט טצלנו

חוק בנישואין וגירוסיין (בתי-דין רבניים).

ח. כהן:

לפי סעיף 40 ל"דבר המלך במועצתו" כללי הטקסט הבינלאומי המקובלים באנגליה, לפיהם אם מישהו נשוא אשה בחוץ-לארץ והנישואין נעשו כדין לפי חוקי אותה ארץ בה בעטו, ואם אינם מתנגדים לחוקי המוסד או הצדק הטבעי האנגליים, הרי הנישואין נחשבים לכשרים. אשר לחוקי המוסד או הצדק הטבעי, האנגליים, לפסל, אינם מכירים בנישואין פוליגאמיים.

לגבי גירוסיין המצב קצת טוב. באנגליה אין מכירים בגירוסיין אלא אם נעשו באותו מקום. בו למחות הבעל היה תושב קבוע. ("דומיסייד"), ואין הם כשרים אף אם נעשו בחוץ-לארץ ואף אם הבעל היה בתין אנגלי. אם הנישואין נעשו במקום שהבעל לא היה תושב בו, מפילו היה המקום הזה אנגליה ומפילו היה הבעל בתין אנגלי, כי אז אינם כשרים.

השיטה שהנהיגה אותה מצלנו הממשלה הסנדורית, היא שיטת הנתיבות. בכל דבר הנוגע לכספס הבינלאומי הפרטי אנחנו הולכים אחרי הנתיבות. גם הטקסט האישי נקבע לא לפי מקום תושבו אלא לפי בתינותו של האיש, בהתאם לשיטה הנהוגה ביבשת אירופה. השיטה האנגלית אינה חלה בישראל כשם שהיא לא חלה בארץ-ישראל, והייתי מזהיר את הוועדה בכל לשון של אזהרה שלא להנהיגה מצלנו. גם באנגליה ישנה היום חזקה מאוד בין השופטים וטורי-ההוראה בטעם הטקסט לבטל את שיטת הדומיסייד.

חבר הכנסת בגין הציע דבר מקורי ביותר, סעיף סינתטי, גם אזרחות וקם מקום התושב. כלומר, בתי-הדין שלנו יהיו טוטלית לפי הצעתו לערוך גירוסיין רק לפי שהיא אזרח ותושב הטריטוריה. סאייד, אזרח ותושב הטריטוריה, גם אם הוא נמצא בחו"ל, איבנו יכול להתגרש מאשתו אלא בפני בית-דין רבני, אם הבינתי נכון את דבריו. (ז. ורהפטיג: אם בית-הדין בישראל מכיר בבית הדין הזה). הדבר הזה לא יתכן. איבנו יכולים לקבוע בחוק איך יפקעו נישואין של אזרחי ישראל, מפילו בחוץ-לארץ. דבר זה לא רק יכניס אותנו למצב קצת מסבך בזירה הטקסטית הבינלאומית, אלא גם יסבך מאוד את מצב האזרחים הישראלים תושבי טריטוריה, כי מצבם יהיה, לפעשה, טובה מצבם של כל שאר באי-עולם. לפנינו רק שתי דרכים: או שנאמר כי אין הפקעת נישואין של תושבי ואזרחי ישראל אלא בישראל, או שנאמר שהממשלה פציעה לאמר והוא כי אם מישהו רוצה להפקיע את נישואיו בישראל, הוא צריך ללכת לבית-דין רבני, אך אם הוא עושה זאת מחוץ לישראל, יעשה זאת לפי חוקי אותו מקום. כאן טוב חלים כללי הטקסט הבינלאומי הפרטי.

מתעוררת השאלה עליה האריך את הדיבור חבר הכנסת ספירא: מה בדבר הכרה בגירוסיין אלה אם נעשו בחוץ-לארץ. השאלה מתעוררת כשהאשה באה הנה ורוצה להתחתן שנית. השאלה איננה כל עיקר אם בתי-הדין הרבניים מכירים או אינם מכירים בגירוסיין, אלא אם א אותה אשה כשרה לפי דין ישראל להינשא. כאן, הספקות בידי בתי-הדין הרבניים לפי החוק הזה לקבוע זאת. אבל אין להם סמכות לאמר אם הם מכירים או אינם מכירים בגירוסיין. יתכן מאוד שהגירוסיין שנעשו בחוץ-לארץ יהיו כשרים לגבי כל המטרות, אבל לא יהיה להם תוקף להכשיר את האשה להתחתן שנית על-פי הדין היהודי. הכשרות להינשא היא שאלה של איסור והיתר, ולכן היא צריכה להיות בסמכותם הייחודית של בתי-הדין הרבניים, מה שאין כן שאלות אזרחיות גרידא.

ופה אני רוצה להסתייג מדברים שנאמרו על-ידי חברי הכנסת ורהפטיג וסנה. הכנסת הזאת מוטמנת ומוסמכת לעשות רפורמות בדת, וגם בדת משה וישראל. והיא עשתה זאת, ואני מתפלל שתחזקנה ידיה לעשות כהנה וכהנה. חוק גיל נישואין, סעיפים מסויימים בחוק טויון האשה, יש בהם חידושים כראויים-לכת. אלא שאף פעם לא פגענו, ואני מקווה שלא נפגע, בדיני איסור והיתר. כלומר, לא נכפה על אנשי הדת, ולא רק על כוהני הדת אלא על כל החרדים לדבר השם, דבר הטביע אותם לעשות עבירה, דבר שיסבך אותם בעניני איסור והיתר. לא כן בענינים אזרחיים, כמו עניני נכסי מלוג, נכסי צאן ברזל ודברים אחרים הנוגעים לסלחון הבעל על רכוש האשה. בדברים אלה אין שאלה של איסור והיתר, ואנחנו מכינים במסדר הטקסטית הצעת חוק המכניסה שינוי בדברים האלה, שינוי שאנחנו מקווים כי יתקבל על דעת כל הפלגות

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק נוספת
19.8.53

חוק ניטואין וגירושין (בתי-דין רבניים).

ח. כהן:

הדתיות ועל הרבנות הרמטית, מפני שגם בהם שום סתירה של עניני הדת
שהם מצויים לספור עליהם. גם אחרי שהכנסת תכניס ריפורמה בקודקס הזה,
כפי שהתבטא חבר הכנסת ורהפטיג, "אנשאר בלב סמוך ובטוח את הסיפוט
הייחודי בעניני ניטואין וגירושין בידי בתי-הדין הרבניים, מפני שהדברים
האלה אינם סותרים דברים חיוניים הקשורים בסכירה על הדת.

בסיכום של דבר אני מציע לפתוק את סעיף 2,
להקדים את ענין הסיפוט הייחודי בעניני ניטואין וגירושין ולהכניסו כסעיף
אחד ולהסתפק בתיקונים אלה. אינני מציע לקבל את הצעותיהם של
חברי הכנסת בגין וסנה.

אשר להצעתו של חבר הכנסת רובין, אני
כשלעצמי אינני מתנגד להוספת סעיף האומר כי החוק הזה אינו פוגע
בכללי הטשפט הבינלאומי הפרטי.

ביום ב' ב-11.30 נמסין בדיון בחוק זה,
ואני מבקש שהסיעות להכין את הצעותיהם

היו"ר ב. אזניה.

טנוסחולת.

הישיבה נבעלה בטעה 11.15.